

ชุมชนสัมพันธ์

ข้อมูลจาก <http://www.yupparaj.ac.th>
และบทสัมภาษณ์ของพ่อบุญศรี สุทธิมา

ชุมชนนันทารามกับเครื่องเขินล้านนา

แหล่งผลิตเครื่องเขินแหล่งใหญ่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีและยังคงมีการผลิตเครื่องเขินเป็นสินค้าจำหน่ายให้แก่ผู้คนทั่วไปนั้นจะอยู่ที่บ้านเขินนันทารามในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ชาวบ้านนันทารามจะกล่าวกันว่าพวกตนนั้นเดิมมีถิ่นฐานอยู่ที่เมืองเชียงตุง ซึ่งอยู่ในแถบที่ราบลุ่มแม่น้ำชินหรือแม่น้ำเขิน ในเขตรัฐฉาน ประเทศพม่าในทุกวันนี้ ดั้งนั้นจึงมีชื่อเรียกขานกลุ่มชนนี้ว่า "ชาวชิน" หรือ "เขิน" ในช่วงเวลาเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าวใส่เมือง เพื่อฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่นั้น ชาวเขินได้ถูกกวาดต้อนมาเป็นไพร่พลเมือง ของเมืองเชียงใหม่อยู่หลายแห่งกลุ่มชาวเขินที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณกำแพงเมือง ชั้นนอก ฟากประตูเชียงใหม่และบริเวณโดยรอบวัดนันทารามนั้นคงจะเป็นไพร่พลเมืองประตูเชียงใหม่และบริเวณโดยรอบวัดนันทารามนั้นคงจะเป็นไพร่พลชั้นดีด้วย มีความรู้ความชำนาญในการทำสิ่งของเครื่องใช้ประเภทเครื่องจัก เครื่องหาง จึงถูกกำหนดให้อยู่ภายในเมือง และคงมีหน้าที่ผลิตเครื่องจักเครื่องหางสำหรับเจ้าชายในเมืองเชียงใหม่

เครื่องเขินเริ่มขึ้นเมื่อ 102 ปีที่แล้ว มีต้นกำเนิดมาจากชาวเชียงตุง พระเจ้ากาวิละได้นำประชาชนและนำช่างทำเครื่องเขินมาอยู่บริเวณรอบวัดนันทาราม มาสร้างเครื่องเขิน มาทำนา ทำนาหิ้ง กระทำวนเวียนกันอยู่อย่างนี้ตลอดทั้งปี เพราะเครื่องเขินจะสามารถทำได้เพียงแค่ 2 ฤดูเท่านั้น คือฤดูหนาวและฤดูฝน คำว่า "เขิน" มาจากคนไทยเขินที่ย้ายจากเชียงตุงมาอยู่ที่วัดนันทาราม เมื่อสมัยก่อนเรียกหมู่บ้าน นันทารามว่า "หมู่บ้านเขิน" เครื่องเขินในสมัยโบราณเป็นที่นิยมมากเพราะมีความทนทาน และมีลวดลายที่สวยงาม

เครื่องเขินเป็นภาชนะเครื่องใช้ที่ทำจากไม้ไผ่สาน นำมาขัด แล้วทาด้วยรักสีดำ ตกแต่งลวดลายด้วยเปลือกหอยมุก ทองคำเปลวเงินเปลว ให้เกิดลวดลาย ที่สวยงามน่าชม

ชาวล้านนาที่ใช้เครื่องเขินมาช้านานแล้ว และมีรูปแบบรูปทรงที่หลากหลาย ตอบสนองการใช้สอย ค่านิยม และรสนิยมของสังคม รูปแบบที่แพร่หลายและมีลักษณะเด่นเฉพาะเครื่องเขินล้านนามีดังนี้

- 1.) ปุง 2.) ชันหมาก 3.) ชันดอกและชันโตก 4.) ชันโอ 5.) หีบผ้าไหม

ในปัจจุบันเครื่องเขินของบ้านนันทารามมี "คุณพ่อบุญศรี" วัย 71 ปี และกลุ่มชาวบ้านนันทารามบางครัวเรือนเท่านั้นที่ยังคงทำเครื่องเขินอยู่ เพราะเครื่องเขินเริ่มหมดยุคเมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้วได้ เพราะวัตถุดิบที่ใช้ทำเครื่องเขินนั้นหายากและไม่มีใครสนใจที่จะมาสืบทอดการทำเครื่องเขิน และในสมัยนี้เครื่องเขินไม่เป็นที่นิยมเหมือนสมัยโบราณ ผู้คนส่วนใหญ่หันมาใช้เซรามิกหรือเครื่องสานแทน

"คุณพ่อบุญศรี" ยังแสดงความรู้สึกวิตกกังวลว่าการทำเครื่องเขินจะสูญหายไป อยากให้คนรุ่นหลังช่วยกันสืบสานต่อแต่คนในชุมชนเดี๋ยวนี้มักจะไม่ให้ความสนใจ เพราะออกไปเรียนหนังสือและหาอาชีพอื่นทำกันเสียส่วนใหญ่ คุณพ่อบุญศรี ยังกล่าวอีกว่าหากมีใครสนใจการทำเครื่องเขิน

คุณพ่อบุญศรีและชาวบ้านนันทารามยินดีที่จะถ่ายทอดความรู้ให้อย่างเต็มที่

